

Høringsinnspill fra Næringsforeningene i Norge til Meld. St. 24 (2024-2025) Fremtidens havbruk.

Næringsforeningene i Norge (NiN) er en forening under stiftelse som består av over hundre næringsforeninger i hele landet fra Kirkenes i nord til Kristiansand i sør. Næringsforeningene representerer ca. 33.000 bedriftsmedlemmer.

Næringsforeningene i Norge vil gi følgende innspill:

Hovedpunkter:

- a) NiN er i utgangspunktet positive til endringer som bidrar til bedre bærekraft
- b) Vi er skeptiske til en fundamental og radikal endring av tillatelsessystemet
 - Forslaget i meldingen er ikke utredet tilstrekkelig til å kunne vedtas i den form det har
 - Kunnskapsgrunnlaget er ikke til stede for å kunne innføre lusekvoter som foreslått i meldingen
 - Forslag i meldingen skaper usikkerhet om sentrale forutsetninger for eierskap, investering, arealdisponering m.m.
- c) Meldingen viser tydelig at forvaltningsregimet er for fragmentert.
- d) Forslag om artsnøytrale tillatelser kan medføre full stopp i utvikling av nye arter.

A - Positiv til større bærekraft

NiN er i utgangspunktet positiv til endringer som bidrar til større bærekraft i verdikjedene. Slik forslagene i meldingen er utformet, er imidlertid sosial og økonomisk bærekraft undervurdert, og disse konsekvensene er ikke utredet i meldingen. Spesielt er dette tydelig for små selskap som bare har produksjon i ett eller to produksjonsområder. De vil ikke være i stand til å tilpasse seg til de lusekvotene som er sannsynlige sett i lys av premissene i meldingen. Forslagene peker dermed i retning av en ytterligere konsentrasjon rundt få selskap

Vi vurderer det også slik at ettersom et sentralt premiss er at dagens trafikklyssystem bruker for lang tid til å komme på «grønt» nivå, vil en konsekvens av de foreslåtte endringene være et dramatisk nedtrekk i produksjon i dagens røde og gule områder i påvente av en eventuell massiv investering i utslippsfri teknologi. Dette vil også forsterke effekten mot konsolidering i bransjen.

NiN vil minne om at havbruk er den mest effektive og klimavennlige måten å produsere animalsk protein.

B - Skeptisk til radikal endring

NiN vil uttrykke stor skepsis mot en så fundamental omlegging av tillatelsessystemet som her foreslås.

Vi viser i denne sammenheng til riksrevisjonens uttalelse i sin «Riksrevisjonens undersøkelse av kvotesystemet i kyst- og havfisket» dok 3.6. (2019-2020)/Innst. 80 S (2020-2021). En sentral kritikk var

mangelen på konsekvensutredning av endringer Nærings- og Fiskeridepartementet gjorde i kvotesystemet. Anbefalingen fra riksrevisjonen var: sørge for at endringer i kvotesystemet blir grundig konsekvensutredet. Dette ble fulgt opp av Stortinget i Innst. 80S (2020-2021).

Det kan se ut som om man nå velger å gjøre samme feil ved vurdering av endringer i tillatelsessystemet for havbruk som man tidligere har gjort ved endringer i kvotesystemet for villfisk – å innføre endringer uten tilstrekkelig konsekvensutredning.

Vi registrerer at heller ikke forslaget av endringen fra maksimal tillat biomasse og trafikklyssystem til lusekvoter er konsekvensutredet på sentrale punkt. Det mest sentrale er om systemet faktisk er gjennomførbart, og om det faktisk vil ha vesentlig innvirkning på tilstanden til villaksen, og hvilke konsekvenser det vil ha for dagens konsesjonsinnehavere.

Vi viser i denne sammenheng blant annet til Forskningsrådet «[En evaluering av det vitenskapelige grunnlaget for trafikklyssystemet for norsk lakse- og ørretoppdrett](#)» og deres 15 anbefalinger og kritikk mot det vitenskapelige grunnlaget for dagens system. Sentrale deler av disse anbefalingene er ennå ikke implementert.

Vi viser også til meldingens egen vurdering av eksisterende formel for beregningen av «luseutslipp» som påpeker at denne i praksis ikke er brukbar til formålet, slik vi tolker det.

Vi vil også påpeke at luseutslipp ikke er en indikator for tilstanden til villaks og miljø ellers, men en indirekte indikator eller stedfortredende indikator som vil ha varierende gyldighet for bestands- og miljøsituasjonen avhengig av tid og lokasjon.

Samtidig vil en såpass drastisk endring og skape stor usikkerhet om verdien på de enkelte tillatelsene, og dermed selskapene. Vi minner om det store fallet i verdi av selskapene og dermed selskapenes evne til å investere som fant sted i forbindelse med den overraskende innføringen av grunnrenteskatt.

Dette er tillatelser som det har vært betalt store summer for til staten under forutsetning om MTB og evigvarende eierskap. I meldingen foreslås det å fjerne hele dette grunnlaget og erstatte det med lusekvoter, og det skapes usikkerhet om tidshorisonten for eierskapet. Dette er svært utfordrende for bransjen, og en løper stor risiko ved en så stor endring.

Vi vil sterkt understreke at staten ikke bør endre forutsetningene fundamentalt, etter først å ha solgt tillatelser for milliardbeløp under dagens forutsetninger bla om evigvarende tillatelser.

Basert på dette og en rekke andre forhold ved forslagene, er det tydelig at der ikke er foretatt en tilstrekkelig konsekvensutredning av forslaget til å kunne gjøre et prinsippvedtak om endring av system. Slik systemet er, betyr det at vi anbefaler Stortinget å aktivt avvise forslaget slik det ligger i dag, og be om at det foretas en reell konsekvensutredning med bred deltakelse.

Forutsatt at en faktisk kan gjennomføre systemet, mener vi at det i tillegg foreligger stor usikkerhet med hensyn til hvordan havbruksfondets rammebetingelser skal være i fremtiden. Dette bør også avklares før man innfører nytt system.

Forslaget i seg selv har ført til at en rekke søknader om tillatelser og/eller tildelinger er stoppet opp i påvente av en avklaring i denne saken. Slik forslaget ligger er det tydelig at en slik avklaring ikke er nært forestående, selv om forslaget skulle bli vedtatt. Vi vil understreke at for å hindre nye brudd i utviklingen slik vi så før innføring av trafikklyssystemet og umiddelbart etter varsel om innføring av grunnrenteskatt, må myndighetene sørge for tilstrekkelig avklaring til at investeringer, vekst og nye tillatelser kan realiseres i påvente av eventuelt nytt system.

I meldingen ligger også et forslag til avgift på tapt fisk. Vi velger her å kort påpeke at dette er en dobbelstraff av den enkelte oppdretter, der feks et angrep av perlemanet eller havpattedyr kan føre til helt tilfeldige utslag som oppdretteren ikke rår over. Vi minner om at i landbruk er tilsvarende tilfeller omfattet av erstatningsordninger for bonden. Vi bemerker paradokset i at angrep fra en spekkhogger skal føre til avgift, mens angrep fra ulv skal føre til erstatning.

C – Fragmentert forvaltning

Meldingen viser tydelig at forvaltningen av sektoren er svært fragmentert. I stedet for å gjøre noe med dette brukes henvisningene til andre forvaltningsorganer som argument for at det her kan legges ytterligere begrensinger på driften av tillatelsene.

Vi etterlyser en mer helhetlig tilnærming til planlegging og forvaltning. Dagens system bærer i større grad preg av et behov for å gi alle forvaltningsnivå en rolle enn å være tilpasset behovet for god og bærekraftig forvaltning og effektiv saksbehandling.

Vi vil foreslå at en vurderer prøveprosjekt etter forsøksloven med helhetlig havbruksforvaltning i et representativt utvalg produksjonsområder.

D – Nye arter

Det foreslås at havbrukstillatelsene skal være artsnøytrale. Vi har vanskelig for å tro at det faktisk er det som er ment fullt ut. Det er i utgangspunktet vanskelig å se at en lakselusekvotetildeling skal være relevant for arter som torsk, blåskjell og tang/tare.

Men en auksjonsbasert, artsnøytral ordning, vil naturlig nok prise lusekvotene til høyeste avkastning. Introduksjon av nye arter vil normalt ha, og har i dag, lavere lønnsomhet enn laks og ørret. Mot dette kan hevdes at der det ikke er luseutslipp, vil i teorien produksjonen kunne være ubegrenset. I praksis er dette ikke tilfelle, fordi tillatelsen er geografisk avgrenset, og som det påpekes i meldingen, vil være avhengig av tillatelser og begrensinger fra andre myndigheter.

Konsekvensen vil bli at prising vil være etter mest lønnsomme produksjon. Dette er samfunnsøkonomisk effektivt, dersom en forutsetter at en har perfekt informasjon om fremtidig avkastning av alle arter. Det er ikke tilfelle. Arter i utviklingsfase har større usikkerhet, større kunnskapsgap og større enhetskostnader og mindre markedsmodenhet.

Den reelle konsekvensen kan derfor bli at all utvikling av andre arter enn de mest lønnsomme (laks og ørret) vil stoppe opp.

På lang sikt kan dette få alvorlige konsekvenser for fremtidig verdiskaping og fremtidig råstofftilgang for norsk industri.

Vi viser ellers til uttalelse fra Sjømat Norge i saken

Konklusjon:

Forslagene i meldingen er ikke tilstrekkelig konsekvensutredet. Et prinsippvedtak vil bygge på manglende forutsetninger, og skape usikkerhet rundt fundamentale rammebetingelser i næringen. Vi ber derfor Stortinget avvise forslagene i meldingen og foreta en tilstrekkelig konsekvensutredning med deltakelse fra næringen.